

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ו / גליון רטו

ערש"ק פרשת משפטים ה'תשס"ט

פתח דבר

בעזרהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת משפטים, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רטו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

325 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור הזכרת רש"י שמו של בעל המאמר - ר' ישמעאל - בהלואה לעני חובה; יקשה מדברי רש"י במק"א שנראה שסובר דלא כר' ישמעאל; מדויק בדברי רש"י ועפ"ז מתרץ הסתירה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יא עמ' 99 ואילך)

יינה של תורה

תורה מלשון הוראה / ביאור קשר עשרת הדברות ועשרה מאמרות ל"שקל הקודש" וטעם הדבר שרק "מחצית" השקל נותנים לה'.

(ע"פ רשימת "מחצית השקל")

קב חומטין / ביאור פנימיות קושיית תלמידי ר' עקיבא - היאך מתאים זה שסורקים את בשרו עם אחדות ה' האמיתית. ותשובת רבי עקיבא שזהו באמת כלי לקיום מצוות "בכל נפשך".

(ע"פ לקו"ש ח"ו ע' 126 הע' 35)

חידושי סוגיות

יביא לשונות הרמב"ם מה ששינה בין מכירה ומתנה לשאילה לענין רשות משנה; יביא פלוגתת רש"י והמאירי אי הוא מטעם שנתבטל דין העדאת השור או דנשתנתה שמירתו; יסיק דלהרמב"ם איתא לב' הטעמים, ובזה יישב לשונותיו.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לו עמ' 102 ואילך)

הוספה - דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע בענין מדת הבטחון.

(אג"ק חי"ב ע' רלז)

מקרא אני דורש

טעם חיוב ההלואה לעני

ביאור הזכרת רש"י שמו של בעל המאמר – ר' ישמעאל – בהלואה לעני חובה; יקשה מדברי רש"י במק"א שנראה שסובר דלא כר' ישמעאל; מדייק בדברי רש"י ועפ"ז מתרץ הסתירה

א. בפרשתנו (כב, כד): "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" וגו'. ורש"י בפירושו העתיק התיבות "אם כסף תלוה את עמי", ומפרש: "רבי ישמעאל אומר: כל אם ואם שבתורה רשות חוץ מג', וזה אחד מהן".

והנה, כאן כתב רש"י בקיצור, ובפירושו לפרשה הקודמת פ' יתרו (כ, כב), פירש מנין שאכן "אם כסף תלוה" הוא חובה ולא רשות – "שנאמר 'העבט תעביטנו' (פרשת ראה טו, ח)".

אמנם צריך ביאור, למה הוצרך רש"י להדגיש שמאמר זה אמר רבי ישמעאל דוקא, והרי דרכו בכלל אינה להביא את דברי חז"ל בשם אומרם. ובפרט שכבר בפרשת יתרו הזכיר רש"י שמאמר זה אמרו רבי ישמעאל.

וצריך לומר, שבפרשת יתרו הזכיר רש"י את שמו של רבי ישמעאל כדי להוסיף ביאור במה שפירש על הפסוק שם – "ואם מזבח אבנים תעשה לי" (וכמו שנתבאר בארוכה במדור זה בגליון הקודם, עיי"ש); אולם כאן חזר רש"י והזכיר את שמו של רבי ישמעאל, כדי להוסיף ביאור בפירוש הכתוב דידן – "אם כסף תלוה", וכדלקמן.

ב. הנה בענין זה של הלוואת כסף לעני הנצרך, לכאורה היה מקום לומר שאינו חובה. כי באמת מצד התורה, אין לאיש מישראל להתעסק בענייני העולם בשביל פרנסתו, אלא יעסוק בתורה והקב"ה יזמין לו כל צרכיו. ומובן, שכאשר הנהגתו היא כהוראת התורה – בהתמסרות שלימה ואמיתית לתורה ומצוותיה – הרי פרנסתו המזומנת לו מהקב"ה היא שלימה בכל צרכיו, ובמילא לא יצטרך גם לגמילות חסדים (ובדוגמת אוכלי המן). ואם אין פרנסתו מצויה בשלימות וזקוק ללוות, הרי זה גופא מוכיח שהוא לא התנהג כדרישת התורה (אלא עסק בענייני העולם והשתדל בפרנסתו בדרך טבעי).

ולפי זה היה אפשר לומר ש"אם כסף תלוה" אינו "חובה":

המקיים ציווי והוראת התורה – לא יצטרך לגמילות חסדים ולא משתעי ביה קרא; ועל כרחך צריך לומר שהמדובר הוא בזה שאינו מתנהג על-פי ציווי התורה, ומכיון שהוא חטא ופגם כו' הרי שאין חובה להלוות לו כי אם רשות, ולכן נאמר "אם כסף תלוה".

ג. וכדי לשלול סלקא-דעתך זו, מדגיש רש"י שפירוש זה אמרו רבי ישמעאל – ולשיטתו:

במסכת ברכות (לה, ב) מצינו מחלוקת בין רבי ישמעאל לרשב"י: "ואספת דגנך", מה תלמוד לומר? לפי שנאמר 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיך', יכול דברים ככתבם, תלמוד לומר: 'ואספת דגנך' – הנהג בהם מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל. רשב"י אומר: אפשר אדם חורש.. תורה מה תהא עליה? אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים.. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר ואספת דגנך כו'".

הרי שלפי רבי ישמעאל האדם כן צריך להתעסק בענייני העולם בשביל פרנסתו – "הנהג בהם מנהג דרך ארץ". ואף שגם באופן זה, אם הוא מתנהג בענייני העסק כראוי, בזהירות מכל איסור ובקביעות עתים לתורה, יזמין לו הקב"ה פרנסתו הנחוצה לו מבלי שיצטרך להלוואה – בכל זאת מכיון שצריך הוא להשתדל בפרנסתו בדרכי הטבע, הרי בנקל יוכל להיכשל במדת כמותה ואיכותה של ההשתדלות, ולבוא למצב שיהיה זקוק להלוואה; ופשוט שבאופן כזה ובמציאות רגילה כזו, שנכשל בדבר שקשה ליהרהר בו, יש "חובה" להלוות לו.

ונמצא, איפוא, שלשיטת רבי ישמעאל אי אפשר לומר ש"אם כסף תלוה" פירושו "רשות"; ולכן הביא רש"י ענין זה בשם רבי ישמעאל, בכדי לרמז לשיטתו שבה ההכרח לפירוש זה.

ד. אמנם לכאורה צריך עיון בכל הנ"ל – מדברי רש"י לעיל בפרשת בשלח (טו, לב), ששם נאמר שמושה ציווה שיניח מהמון "למשמרת לדורותיכם", ופירש רש"י: "בימי ירמיהו,

לקראת שבת

ז

כשהיה ירמיהו מוכיחם למה אין אתם עוסקים בתורה, והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס; הוציא להם צנצנת המן, אמר להם .. בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחים יש לו למקום להכין מזון ליראיו".

הרי שרש"י – בדרך "פשוטו של מקרא" – תפס לעיקר כשיטת רשב"י, שאין האדם צריך לעסוק בעניני העולם לצורך פרנסתו, אלא עליו ללמוד תורה והקב"ה יפרנסו בדוגמת אוכלי המן! ואם כן, איך אפשר לומר שכאן מפרש רש"י דוקא לפי שיטת רבי ישמעאל, שהאדם כן צריך לעסוק בעניני העולם ולכן יש מצוה להלוותו בעת הצורך?

אך כד דייקת שפיר, אדרבה – מדברי רש"י אלו משמע שס"ל כשיטת רבי ישמעאל; דהנה, רש"י מדגיש ש"לדורותיכם" קאי על "ימי ירמיהו" – ולכאורה, למה בכל הדורות שממשה רבינו ועד ירמיהו (שבהם היו כמה ירידות ברוחניות, כמסופר בנביאים) לא מצינו שהראו לבני ישראל צנצנת המן?

אלא, שאכן בפשטות ועל הרוב צריכה להיות הנהגת האדם באופן של "הנהג בהם מנהג דרך ארץ", להתעסק בעניני העולם בשביל פרנסתו, ורק בזמנים מיוחדים ובתור הוראת שעה צריכה להיות גם הנהגת הרוב לעסוק בתורה ולסמוך על הקב"ה שיפרנסם בדוגמת אוכלי המן;

ולכן בזמן ירמיהו הוכיחם על זה, כי אז דוקא היה צריך להיות כן בתור הוראת שעה, ולא בכל דור ודור.

העדאה – על העבר או על העתיד?

אודות דיני "שור מועד" המפורטים בפרשתנו, מפרש רש"י את המילים "והועד בבעליו": "לשון התראה בעדים, כמו 'העד-העיד בנו האיש'".

וקשה: הרי בפרשת יתרו, על הפסוק "העד בעם", פירש רש"י "התרה בהם" ללא ראיות מפסוקים. מדוע דווקא בפרשתנו הוזקק לראיות?

והביאור:

הפירוש הפשוט של התיבה "העדאה" היא עדות על דבר שקרה בעבר. אלמלא פירוש רש"י היינו מפרשים ש"הועד בבעליו" הכוונה שהודיעו לבעל השור ששורו נגח תמול ושלשום, בעבר, אך לא היינו מפרשים שמדובר בהתראה פן ינגח בעתיד. על כן הוצרך רש"י בראיה מהפסוק "העד-העיד בנו האיש", שלשון העדאה חלה גם על התראה על העתיד.

וכמובן, בפסוק מפרשת יתרו, "העד בעם" משמע במפורש מפשט הכתוב שמדובר על התראה עתידית ואין מקום לטעות, ממילא רש"י לא נזקק לפרשו.

(עי"פ לקו"ש חלק ו' עמ' 58)

מיתת השור - דיני נפשות?

ואם שור נגח הוא מתמול שלשם והועד בבעליו... השור יסקל וגם בעליו יומת (כ"א, כ"ט)

"שור הנסקל בעשרים ושלושה שנא' השור יסקל וגם בעליו יומת כמיתת בעלים כן מיתת השור" (סנהדרין ב, א).

וקשה איך למדים דין מיתת השור מדין מיתת הבעלים והרי אין למדים דיני ממונות מדיני נפשות?

יש לומר:

מזה שהתורה כתבה "השור יסקל וגם בעליו יומת" מוכח, דבהפסק שהשור יסקל נכלל גם זה שבעל השור חייב מיתה בדיני שמים, וא"כ שפיר הוה הפסק על השור דיני נפשות כי אף שמיתת השור הוא חיוב ממוני, אבל נכלל בזה דיני נפשות – מיתת הבעלים בידי שמים.

דהנה בטעם חיוב המיתה לבעלים בנגיחת שורו ה' אפשר לפרש שהוא מטעם שלא שמר שורו כדבעי, ואז "השור יסקל" משום שהזיק, וזה שהבעלים יומת הוא מטעם שלא שמר שורו.

אבל יותר נראה לומר דטעם חיוב המיתה לבעלים הוא, דמכיון שהשור הוא ממון בעלים הו"ל כידא אריכתא דהבעלים, וכאילו שהבעלים בעצמו הזיק, וא"כ חיוב המיתה לשניהם הוא מאותו טעם, ואם השור יסקל ממילא גם הבעלים יומת והוי דיני נפשות וא"ש.

(עי"פ לקו"ש ח"ו עמ' 329 ואילך)

יינה של תורה

תורה מלשון הוראה

קדושה בעשיית דברי רשות

ביאור קשר עשרת הדברות ועשרה מאמרות ל"שקל הקודש" וטעם הדבר שרק "מחצית" השקל נותנים לה'

וְהָיָה כָּל הַעֲבֹר עַל הַפְּקֻדִים מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֲשָׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוֹמָה לַיהוָה

(פרשת שקלים. כי תשא ל, יג)

המספר עשרים, עשרים גרה, רומז לשני עשרות: עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, ועשרת הדברות הכוללים את כל התורה כולה.

שני העשרות כלולים יחד בשקל הקודש – כי שניהם שייכים זה לזה. קיום העולם שנברא בעשרה מאמרות הוא על ידי קיום המצוות – עשרת הדברות. וכדרשת רז"ל (שבת פח, א) שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית: אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימים.

לאידך, האפשרות לקיים את עשרת הדיברות וכללות התורה והמצוות הוא רק באמצעות העולם שנברא בעשרה מאמרות. ואם כן, עשרת הדיברות ועשרה המאמרות

לקראת שבת

י

צריכים ותלויים אחד בשני.

והנה, "בשקל הקודש" יש לא רק את עשרת הדברות, אלא גם את העשרה מאמרות. שכן גם העולם הוא קדושה, שהוא נברא ע"י הקב"ה. רק שגרם החטא והקדושה אינה בגילוי בעולם. ואילו בעשרת הדברות הקדושה היא בגלוי.

כאשר האדם בא לעבוד את השם, נאמר לו שישנו "שקל הקודש" הכולל "עשרים גרה". שתי העשרות הם קודש, ויש לעבוד את השם בשתייהן: בלימוד התורה וקיום המצוות – עשרת הדברות. וגם בעשרה מאמרות שהוא ההתעסקות בענייני העולם ע"פ הוראות התורה.

וכפסק הרמב"ם (הל' דעות פ"ג ה"ג): נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד אפילו בשעה שנושא ונותן. . ואפילו בשעה שהוא ישן אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא. ועל ענין זה צוו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים והוא שאמר שלמה בחכמתו בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך.

והסדר הוא, אשר קודם צריך היהודי לתת לקב"ה מחצית השקל, רק את עשרת הדברות – שהוא לימוד תורה או החזקת לומדי תורה. ובכח זה "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" הוא מקדש גם את ה"עשרה מאמרות" – ענייני העולם השייכים לו.

וזהו שבמחצית השקל היו קונים קרבנות ציבור. שבכח עשרת הדיברות מעלים לקדושה את חלקי העולם שנברא בעשרה מאמרות. בקידוש בהמות לקרבנות, קמח למנחות וכו'.

קרב חומטין

ההעלם כחלק מן הגילוי

ביאור פנימיות קושיית תלמידי ר' עקיבא – היאך מתאים זה שסורקים את בשרו עם אחדות ה' האמיתית. ותשובת רבי עקיבא שזהו באמת כלי לקיום מצוות "בכל נפשך"

בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה, והיו סורקים את בשרו כמסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו עד כאן?! אמר להם: כל ימי הייתי מצמצר על פסוק זה "בכל נפשך" - אפילו נוטל את נשמתך; אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו?! (ברכות סא, ב)

יש לתמוה:

מהי קושייתם של תלמידי רבי עקיבא "רבינו עד כאן", והלא גם הם היו בוודאי במדריגה גבוהה, וכיצד לא הבינו שגם ביסורים גופניים גדולים כל כך יש להתעלם ולקבל עול מלכות שמים?

והביאור בזה:

התוכן דקריאת שמע היא ההכרה באחדותו ית': "ה' אחד". זאת אומרת: לא זו בלבד שהוא יתברך מנהיג את העולם כרצונו והוא תקיף וחזק ובעל הכוחות כולם. אלא גם יתירה מזו: אשר כל דבר ודבר בעולם ומלואו בא לגלות ולהודיע אשר "אין עוד מלבדו" ואין לעולם שום מציאות מצ"ע. וכל הנמצאים אינם אלא כלים לגילוי האלוקות (כמבואר כ"ז בתניא, שער היחוד והאמונה).

וזו היתה קושייתם של תלמידי רבי עקיבא: "רבינו עד כאן?! " בוודאי אשר "הצור תמים פעלו וכל דרכיו משפט" וכל דבר הוא ברצונו ית'. אך כאשר רואים את רבי עקיבא שסורקים את בשרו במסריקות של ברזל על "שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה", הרי שבשעת הסתר פנים זו אפילו מלאכי השרת מקשים במרה "זו תורה וזו שכרה". ואיך יתכן לומר שמעשה זה עצמו אינו אלא גילוי וביטוי לעובדה ש"ה' אחד" ו"אין עוד מלבדו"?

לקראת שבת

משיב רבי עקיבא :

"כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "בכל נפשך" – אפילו נוטל את נשמתך". כל ימי ושנותי עלי אדמות לא ראיתי שום מטרה בעולם כשלעצמו, תמיד עמדתי ב"תנועה" של מסירות נפש להשי"ת, ולא חיפשתי אלא לידבק באלקות בלבד. לכן בדרגה עליונה זו, אין לי כל חפץ בעולם וכל ענייניו אלא אך ורק ככלי ומכשיר לקיום רצונו ית'.

ולכן בשעה זו של קיום מצות "בכל נפשך" – אין אני רואה כאן לא מלכות הרשעה ולא מסרקות של ברזל אלא גילוי אלוקי נפלא – מכשירי מצוה למצוות "בכל נפשך אפילו הוא נוטל את נשמתך". ואין לך אחדות ה' יותר מזה, אשר כל דבר ודבר הוא אך ורק כדי שנוכל לקיים על ידו מצוה !

קשר להקב"ה גם במצוות שכליות

ואל"ה המשפטים אשר תשים לפניהם
(כא, א)

צריך אתה לשום לפניהם טעם המיישב תלמודם (הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן בעל התניא פ"ד סי"ח, ע"פ עירובין נד, ב ובפירש"י שם).

וקשה, דהרי בפשטות דין זה (שצריך ללמד גם טעמם של דברים) הוא לגבי כל מצוות התורה, וא"כ למה כתוב דין זה דוקא בנוגע ל"אלה המשפטים" ש"הן המצוות שטעמן גלוי וטובת עשיתן בעוה"ז ידועה" (לשון הרמב"ם סוף הל' מעילה) ולא אצל החוקים ש"הן המצוות שאין טעמן ידוע" (ל' הרמב"ם שם) דלכאור' בנוגע לחוקים הוי דין זה חידוש טפי?

ויובן זה ע"פ מה שפי' בעל התניא בתיבת "לפניהם", שפירושו שצריך לשים את דברי התורה "לפנימיותם" בפנימיות הנפש.

ועפ"ז מובן שדוקא בנוגע ל"משפטים" הוי חידוש טפי, דהרי המצוות השכליות מצ"ע אינן מעוררות כ"כ את פנימיות הנפש לדביקות בבורא, כי עלול האדם לחשוב שמקיימם רק מצד שכלו, ודוקא מצוות שמקיימם רק מצד ציווי הבורא ית' מעוררות את פנימיות הנפש לדביקות בבורא, וע"ז כתוב שגם ב"אלה המשפטים" "תשים לפניהם" שצריך להיות גם בהם השימה בפנימיות.

(ע"פ לקו"ש ח"ב ע' 672 ואילך)

עבדי הם ולא עבדים לעבדים

ואל"ה המשפטים אשר תשים לפניהם ..
כי תקנה עבד עברי
(כא, א-ב)

ואלה מוסיף על הראשונים מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני (רש"י).

ויש לבאר השייכות בין דין עבד עברי למתן תורה, דהנה במ"ת נעשו בני ישראל עבדים להקב"ה, ועי"ז "נשתחררו" מכל סוג של עבדות אחרת.

ולכן מי שאומר "אהבתי את אדוני . . לא אצא חפשי" נרצע, כי "אזן ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים, והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע" (קידושין כב, ב).

ולכן הדין הראשון הוא בדין עבד עברי, ללמדנו שעבד אמיתי של הקב"ה "עבד עברי" ("א אידישע קנעכט") צריך להתענג רק מדברים שקשורים להקב"ה, ואסור לאדם להגיד "אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני", שמתענג מעניני עוה"ז, אלא כל כוחותיו ועניניו יהיו רק לה' לבדו.

(ע"פ לקו"ש ח"א עמ' 291)

חידושי סוגיות

שיטות הראשונים גבי "רשות משנה" בשור

יביא לשונות הרמב"ם מה ששיינה בין מכירה ומתנה לשאילה לענין רשות משנה; יביא פלוגתת רש"י והמאירי אי הוא מטעם שנתבטל דין העדאת השור או דנשתנתה שמירתו; יסיק דלהרמב"ם איתא לב' הטעמים, ובזה יישב לשונותיו

א.

יקשה כמה שחידש הרמב"ם במעם דרשות משנה

כתב הרמב"ם בפ"ו מהל' נזקי ממוץ (ה"ו): "שור שהועד ונמכר או ניתן במתנה חזר לתמותו שהרשות שנשתנית משנה דינו" (ומקורו (מגיד משנה שם) בגמ' (ב"ק מ, ב – לענין רשות שואל (וראה לקמן)¹), דפליגי אמוראים אם רשות משנה אם לאו, והרמב"ם פסק כמ"ד (רב פפא) ד"רשות משנה").

מגיד משנה כאן, שלדעת רב פפא אין פלוגתא זו תלוי ברשות משנה, והרמב"ם פסק כרב פפא. ע"ש.

1) וראה לעיל שם (לט, ב), שזהו טעם פלוגתת התנאים גבי אפוטרופוס (וראה שם מ, א). אבל בענין זה פסק הרמב"ם (כאן) כר' יוסי דה"ה בחזקתו (וראה לקמן סעיף ד והערה 28). וראה

והנה דין זה ד"רשות משנה" הביא הרמב"ם גם לעיל בפ"ד שם (ה"ט), וז"ל: "שאלו² כשהוא תם והועד בבית השואל והחזירו לבעליו חוזר לתמותו הואיל ונשתנית רשותו בטלה ההעדה והבעלים משלמין חצי נזק והשואל פטור שהרי החזירו".

וצע"ק טעם השינוי בלשון הרמב"ם, דגבי שינוי רשות דמכר או מתנה נקט "שהרשות שנשתנית משנה דינו", וגבי שואל כתב "הואיל ונשתנית רשותו בטלה ההעדה".

גם יל"ע טובא, בלשון הרמב"ם בסיום הלכה זו (גבי שואל) "והשואל פטור שהרי החזירו", דלכאורה הול"ל שפטור לפי שבטל דין מועד מהשור ו"חזר לתמותו" ובמילא אין חייבים יותר מחצי נזק (ופשיטא דחייב חצי נזק דתם חל על הבעלים). ואף שמקור הרמב"ם הוא בלשון הברייתא³ "בעלים משלמין חצי נזק ושואל פטור מכלום", הא התם לא נזכר כלל הטעם "שהרי החזירו"⁴, ואיכא לפרש שהטעם הוא לפי שחזר לתמותו, אמנם הרמב"ם מפרש הטעם שהשואל פטור "שהרי החזירו".

ב.

ביא פלוגתת רש"י והמאירי אי הוא מחמת שינוי טבעו או שנתבטל דין העדאת השור בבעלים

ויובן זה בהקדם הביאור וההסברה בהך דינא ד"רשות משנה", דלכאורה תמוה מה טעם נאמר דשינוי רשות יבטל דין מועד מהשור – הרי "מועד" פירושו (בלשון הרמב"ם (שם פ"א ה"ד)) "העושה מעשה שדרכו לעשותו תמיד", ותם שנעשה מועד היינו דכאשר "הרגיל בשינויו פעמים רבות נעשה מועד לאותו דבר שהרגיל בו", ולמה נתבטל דין מועד מטעם שינוי רשות?

ובמאירי (במשנה ב"ק לט, א) כתב ש"יציאת השור מרשות לרשות משנה מזלו וטבעו"⁵. ולכאורה צ"ע, למה יגרום שינוי בעלות שינוי במזל וטבע השור. ואף שיש לומר שזהו

והשאלה בפנים היא על לשון הרמב"ם שנקט בטעם הדין "שהרי החזירו", דלכאורה טעם הפטור הוא לפי שחזר לתמותו ואין מה לחייבו (משא"כ ברישא שנשאר מועד ברשות השואל – ראה לקמן ס"ד והערה 27).

5) ולהעיר משטמ"ק ב"ק לט, ב (ד"ה רשות בשם ר' יהונתן) גבי אפוטרופוס, "למ"ד חזר לתמותו סבר כשם שנשתנה בעל השור מחרשות לפקחות ומקטנות לגדלות כן נשתנה חולי השור ונתרפא מהעדאתו. . ור"י לא ס"ל רשות משנה משום שאין שווין האדם שיש לו מזל והשור שאין לו מזל (ב"ק ב, ב)."

2) ומקורו בברייתא (שם מ, סע"א) וכפירוש רב פפא (שם מ, ב), כמ"ש במגיד משנה שם.

3) נסמן בהערה הקודמת.

4) וזה שהוצרך בברייתא שם לסיים "ושואל פטור" (דלכאורה מאי קמ"ל), הוא בכדי להדגיש הניגוד לרישא דברייתא (והובא ברמב"ם שם פ"ד ה"ח) "שאלו בחזקת תם ונמצא מועד בעלים משלמין חצי נזק ושואל משלם חצי נזק", דאף שבנדו"ז משלמים הבעלים חצי נזק (אף שהשור הוא ברשות השואל), הנה בסיפא השואל פטור מכלום (ורק הבעלים משלמים חצי נזק).

לקראת שבת

מצד דין תורה, וכדמצינו שדין תורה פועל שינוי בטבע העולם⁶, קשה לומר כן בנדוד⁷, כי היכן מצינו בתורה (אפילו ברמז) ששינוי הרשות פועל שינוי ב"מזלו וטבעו" דהשור.

והנה בפרש"י (במשנה ב"ק לט, א ד"ה חזר לתמותו) כתב "רשות משנה, מועד שיצא מרשות זה ונכנס ליד בעלים אחרים הרשות משנה את דין העדאתו". ונראה לפרש כוונת רש"י, שאין הפירוש שנשתנה טבע השור, שנתבטל ממנו טבע הנגיחה, אלא שזהו"ע דין, שבטל "דין העדאתו". ומילתא בטעמא יש לומר בזה, דהנה, שנינו בברייתא (ב"ק כד, א. וכו"ה ברמב"ם שם פ"ו ה"ב) "אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני ב"ד" (כדילפינן⁷ ממ"ש (פרשתנו כא, כט) "והועד בבעליו", ד"אין עדות אלא בבית דין" (רש"י ב"ק כד, א. ומב"ם שם)). היינו, דגם אם הבעל יודע ששורו נגחן, ואפילו באו אליו שני עדים ואמר לו כן, מ"מ "אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני ב"ד", דכך היא גזירת הכתוב⁸ שצ"ל עדות והתראה בב"ד, ועד אז אין לחייב את הבעלים נזק שלם.

ומזה מובן, שבדין מועד, "והועד בבעליו", יש שני ענינים: א) לגבי השור, שע"י ששור זה נגח ג' פעמים נקבע ש"שור נגח הוא" (ל' הכתוב פרשתנו שם (וכן שם, לו)) והוא "מועד לאותו דבר שהרגיל בו", ב) בנוגע להבעלים, שאין לחייב אותם בנזק שלם אם כמתרים בהם תחילה ג' פעמים, וכפרש"י על "והועד בבעליו" – "ל' התראה בעדים"⁹.

[ואע"ג דאיבעיא היא בגמרא (ב"ק כד, א. שם מא, א) "לייעודי תורא או לייעודי גברא"¹⁰ – ה"ז רק לענין "שלשה ימים דקתני" (ל' הגמ' שם כד, א¹¹), דבמשנה (שם כג, סע"ב) איתא ד"מועד כל שהעידו בו שלשה ימים", וע"ז בעי בגמ' אי הא דבעינן שלשה ימים היינו רק שג' נגיחות דהשור צ"ל בג' ימים (ולא ביום א'), או שגם¹²) ג' ההעדאות (התראות) להבעלים בפני ב"ד צ"ל בג' ימים (ונפק"מ אם "אתו תלתא כיתי סהדי בחד יומא" (שם כד, א), ו"העידו על שלש נגיחות של ג' ימים" (ל' רש"י שם))];

אבל בעצם ענין ההעדאה לא פליגי דאיכא ב' הענינים דלייעודי תורא ולייעודי גברא¹³,

9) ועד"ז במכילתא עה"פ. וראה תור"ה ולא ישמרנו ב"ק כג, סע"ב. ועוד. ואכ"מ.

10) וברמב"ם שם פ"ו ה"א פסק שהוא ספק מועד (כי הוא בעיא דלא איפשיטא – מגיד משנה שם).

11) וראה גם רש"י שם מא, א.

12) כי לכו"ע צ"ל הנגיחות בג' ימים (ראה ראב"ד ומגיד משנה לרמב"ם שם. וראה חכמת שלמה לשו"ע או"ח סק"ד ס"ט. ועוד).

13) וגם לפי פירוש המאירי ב"ק שם, דלייעודי תורא ולייעודי גברא אינו רק בנוגע לג' ימים אלא בעצם גדר ההעדאה (ע"ש), הרי גם לדידי' מוכח,

6) כדברי הירושלמי הידועים (כתובות פ"א סה"ב. וש"נ. הובא בש"ך יו"ד סקפ"ט סק"ג. שו"ע אדה"ז שם סק"ג).

7) ובמהר"ם שם, שכצ"ל בגמ' "שנאמר והועד בבעליו", "וכן משמע מפירוש רש"י". וכ"ה ברמב"ם שם.

8) ובפרט לפמ"ש התוס' (ב"ב כח, ב סד"ה אלא) ד"בהעדאה... גזירת הכתוב הוא דאין נעשה מועד אלא אם כן מעידים בפניו, אפילו יתברר לו באלף עדים שהעידו על שורו בב"ד" (אבל ברש"י שם ד"ה התם) דהעדאה בפני בעלים היא כדי "שידעו לטעון ולהכחיש העדים ולהביא אחרים להזימן". ואכ"מ).

וגם להסברא דג' ימים הוא רק "לייעודי תורא", הרי אין לחייב הבעלים בנזק שלם עד שמעידים בפניהם (עכ"פ ביום אחד) על שלשת הנגיחות].

ועפ"ז יש לומר, שזהו שכ' רש"י ש"הרשות משנה את דין העדאתו", שאין כוונתו ב"העדאתו" לדין מועד דהשור, אלא לדין העדאת הבעלים¹⁴, דכיון שגזה"כ היא שאי אפשר לחייב הבעלים בלי העדאה בפניהם ובפני ב"ד, לכן כשמשנתנית הרשות, צריכים הבעלים החדשים התראה חדשה. ואע"פ שכשקנו השור ידעו שהוא שור נגח, מ"מ, זהו דין תורה שאי אפשר לחייבו נזק שלם בלי העדאה בפניהם ובפני ב"ד. וכמו שבבעלים הראשונים, הרי גם אם ב' עדים התרו בהם שלא בפני ב"ד שהשור נגח ג' פעמים ובמילא יודעים שהשור הוא שור נגח, מ"מ, בלי העדאה בב"ד אין מחייבים אותם, אף שטבע השור לנגח – כך אם יש בעלים חדשים בטלה העדאת הבעלים הראשונים, וצ"ל התראה חדשה דבעלים החדשים, אף שהשור הוא שור נגח¹⁵.

ג.

יוסיף ביאור בשיטת המאירי דמבעו נשתנה ע"י שינוי שמירתו, ויביא הנפקותא בזה

אבל עצ"ע שיטת המאירי שכתב בפירוש ש"ציאת השור מרשות לרשות משנה מזלו וטבעו¹⁶. ועל כן יש לומר, שס"ל להמאירי, דזהו ענין שבטבע, כי בעלים חדשים מתנהגים באופנים וסדרים חדשים, ועי"ז משתנה אופן הנהגת השור. ובפרט שבבעלים

אינה משנה; אלא יש לומר שכוונתו ככפנים, דר"מ ס"ל דאין ההתראה להאפוטרופוס מועילה ליתומים, כמו שאין ההעדאה לבעלים ראשונים מועילה לבעלים חדשים.

וראה ריא"ז בשלטי גבורים לקמן שם גבי נעשה מועד ברשות שואל, דאם "נגח נגיחה רביעית ברשות בעליו ה"ז משלם ח"נ שהרי לא ידע הבעל שהוא מועד בשעה שנגח נגיחה רביעית ואע"פ שהעידו עליו בפני השואל אין הבעל מתחייב עליו ע"י השואל".

(16) ואולי יש לומר, שגם להמאירי יסוד הדין ד"רשות משנה" הוא מצד דין העדאת הבעלים, אלא כיון שדין תורה הוא שחייב נזק שלם תלוי ב"והועד בבעליו", וכשמשנתנית רשות בעלים בטל דין שור המועד – הרי דין תורה זה משנה את המציאות (ראה לעיל סוף ס"ב) ומשתנה טבע השור.

שגם להסברא דלייעודי תורא יש בהעדאה ענין של התראה לבעלים. ע"ש.

(14) ראה גם קרית ספר לרמב"ם שנעתק לקמן הערה 25. – וגם את"ל דכוונת רש"י ב"העדאתו" היא לדין מועד דהשור, ה"ז רק שבטל "דין העדאתו" כי אין לחייב הבעלים (ולא שנשתנה טבע השור), ככפנים.

(15) להעיר מנמוק"י (למשנה ב"ק לט, א) בדין רשות משנה גבי אפוטרופוס, "דיכלו יתומים למימר אי הוו מיעדי לי באנפא דילן הוה עבידנא לי שמירה מעולה ולא הוי נגח ולפיכך דיינינן לי כתם עד שיעיד בפני בעלים". ויש לומר, שאין כוונתו ע"ד סברת רבה ב"ק מ, ב (לענין הועד בבית שואל) "דא"ל לאו כל כמינך דמיעדת לי לתוראי" (וברש"י שם "לא שלך הי' ולא נזהרת בשמירתו") [ולפ"ז ה"ז רק גבי שואל (ואפוטרופוס), ולא במוכר או נותן מתנה] – שהרי בנמוק"י מבאר טעם הדיעה ד"רשות משנה", ואילו רבה ס"ל דרשות

לקראת שבת

הקודמים נעשה שור נגח מפני העדר השמירה, הרי אפשר וקרוב לומר שהבעלים החדשים יזהרו בשמירה מעולה יותר¹⁷, ועי"ז גופא משתנה טבע¹⁸ השור.

וכפי שמצינו עד"ז שטבע השור להזיק תלוי בהמצב שסביבו, וכמו "מועד לשבתות אינו מועד לימות החול" (רמב"ם שם פ"ו ה"ח, מב"ק לו, א (במשנה)), כי המצב דשבת גרם (באופן טבעי) לנגיחותיו (כפרש"י (ב"ק שם ד"ה ה"ה מועד) דבשבת "לפי שהוא בטל ממלאכה וזחה דעתו עליו", ובתוס' (ב"ק שם) הביאו מירושלמי שבשבת "ראה אותם במלבושים נאים אחרים וחשובים בעיניו נכרים ואינו מכירם"), וכן בנדר"ד, שאפשר וקרוב לומר שאופן הנהגת הבעלים הראשונים עמו גרם לנגיחותיו, והמצב החדש בבעלים החדשים גורם שינוי בטבע השור.

ונמצינו למדים, שיש שני אופנים בביאור הדין ד"רשות משנה": א) ששינוי הרשות מבטל דין העדאת הבעלים, ב) שעיי"ז משתנה טבע השור.

וי"ל נפקותא להלכה בין שני אופנים אלה – אם ברשות הראשונה הי' "מועד לכל" (לכמה מינים)²⁰, ואח"כ ברשות החדשה נעשה עוד פעם מועד רק למין אחד: אי אמרינן דטבע השור נשתנה, ודאי שאינו מועד אלא למין זה; אבל את"ל שלא נשתנה טבע השור, והרי הוא שור נגח כמקדם, ורק גזירת הכתוב היא שאין לחייב הבעלים החדשים עד שמתרים לו בפניו ב"ד, יש לומר, דלאחרי שהתרו אותו ונתקיים בו "והועד בבעליו" שוב חייב לא רק על מין זה אלא נשאר "מועד לכל"²¹. ועצ"ע²².

ד.

יסיק דלהרמב"ם תרווייהו איתנהו בהו, וזהו ששינה ממכירה ומתנה לשואל

ויש לומר, שהרמב"ם ס"ל שהדין ד"רשות משנה" כולל שני האופנים, אלא שתלוי באיזה אופן: גבי מכירה או מתנה דהוי שינוי רשות לגמרי (שעובר לרשות חדשה ממש) אמרינן ששינוי הנהגת הבעלים החדשים גורם שינוי בטבע השור; משא"כ כשאין שינוי רשות גמור, וכמו שור ברשות שואל שאינו שינוי רשות לגמרי, שהרי השור עדיין של

20 ראה מגיד משנה לרמב"ם שם, פלוגתת הרמב"ם והראב"ד בפ"י "מועד לכל".

21 ע"ד מ"ש בטורי אבן לחגיגה (ד, א) בדעת רבי (יבמות סד, ב) דס"ל דחזקה בשתי פעמים ומ"מ בשור המועד הוא רק בג"פ מפני דילפינן מקראי – שזהו רק לענין שלא יתחייב נזק שלם דגזירת הכתוב דאינו חייב עד ג"פ, אבל די שיגח שני מינים שיהי' מועד לכל המינים (כיון דטבע של חזקה נקבע בב' פעמים). ע"ש.

22 כי י"ל שאינו חייב אלא על מה שהתרו בו.

17 ראה גם ערוך השולחן חו"מ (סשפ"ט סי"ח) ד"יש להסביר הטעם (דרשות משנה) דשמא הבעלים החדשים יטילו עליו שמירה יתירה ולא יגח עוד".

18 ולשון המאירי "מזלו וטבעו" – ראה מאירי ב"ק ב, ב "צד או טבע להשתדל בהצלה". וראה ב' הפירושים ברש"י שם (וברש"י שבת נג, ב שצויין בגליון הש"ס שם). ואכ"מ.

19 ראה ב"ק לו, סע"א ואילך. רמב"ם שם ה"ט.

לקראת שבת

יט

הבעלים ורק שהשאלו לו, ובלשון הגמ' (מ, ב דעת רב פפא שם). וכ"ה ברמב"ם שם פ"ד ה"ח²³) שעדיין "שם בעליו עליו", אזי לא מסתבר שנשתנה טבע השור, כי ודאי שהשואל לא ישנה כ"כ ממנהג הבעלים כלפי השור (שהרי צריך להחזירו), ובזה מסתבר לומר שהדין ד"רשות משנה" הוא רק מפני ביטול דין העדאת הבעלים.

וזוהו החילוק בלשון הרמב"ם בין שתי ההלכות הנ"ל:

גבי שואל ("הועד בבית השואל והחזירו לבעליו") כ' "הואיל ונשתנית רשותו בטלה ההעדה", והכוונה לביטול ההעדה²⁴ (ההתראה) להבעלים²⁵, דאף שגבי שואל לא נשתנה טבע השור, מ"מ, כיון שההתראה היתה לשואל, אין זה מחייב את המשאל כשחוזר השור לרשותו, שהוא צריך התראה בפ"ע.

ועפ"ז מובן גם סיום דברי הרמב"ם "והשואל פטור שהרי החזירו": כיון שטבע השור לא נשתנה והרי הוא שור נגח, סד"א דאע"פ שהשור כבר הוחזר לרשות הבעלים, מ"מ, כיון שהשואל עשהו לשור נגח (ועדיין נגח הוא), נחייב את השואל לשלם חצי נזק (השני) שאי אפשר לחייב הבעלים²⁶. כלומר, כיון שזה שהשור "חזר לתמותו" הוא רק בכך שאי אפשר לחייב את הבעלים בנזק שלם (כיון שלא היתה העדאה בפני בעלים), אבל השור מועד הוא, א"כ יש לחייב את השואל לשלם את ההפסד (חצי הנזק דנזק שלם) כיון שהוא גרם שהשור ייעשה מועד. וקמ"ל הרמב"ם דכיון שהחזירו בטלה כל אחריותו דהשואל ואין לחייבו שום ממון.

משא"כ גבי מכר ומתנה מדייק הרמב"ם "שהרשות שנשתנית משנה דינו" (ולא ש"בטלה ההעדה"), כי כאן חל בו שינוי יסודי יותר, שנשתנה דין השור, ששוב אין עליו חזקת מועד, והיינו לפי שנשתנה טבע השור ובמילא אין עליו דין מועד.

ועפ"ז מדויק לשון הרמב"ם בהמשך הלכה זו "אבל אם השאלו או מסרו לשומר הרי הוא בחזקתו, וכן שור שהועד בפני אפוטרופסין ונתפקח החרש כו' אע"פ שבטלו האפוטרופסין הרי הן מועדין בחזקתן שהרי ברשות בעלים הן" – שלא נקט סתם "שנשאר מועד" וכיו"ב, אלא מדייק שנשאר בחזקתו, כי זהו הניגוד לתחילת ההלכה, דבמכר ומתנה נשתנתה חזקת (וטבע) השור, משא"כ בשואל שומר ואפוטרופוס, לא נשתנתה חזקת נגחן, כיון שאין כאן שינוי רשות גמורה, דגם שואל ושומר "שם בעלים עליו"²⁷, וכ"ש אפוטרופוס ש"ברשות בעלים הן".

23) וראה לקמן הערה 27.

24) ראה רמב"ם שם פ"ו ה"ב "אין העדה כו'", והיינו ל' עדות (והתראה), לא ענין של "מועד" (דהשור).

25) וכן מפורש בקרית ספר לרמב"ם על אתר "הרשות שנשתנה לה משנה את ההעדאות ואין שם השואל שהועד ברשותו עליו".

26) וע"ד רישא דברייתא, שהשואל משלם רק חצי נזק דתם והבעלים משלמים החצי השני (ראה לעיל הערה 4) כיון שעדיין מועד הוא.

27) ובזה לא אמרינן שבטל דין העדאת הבעלים [אע"פ שרשות שואל נחשבת לשינוי רשות, כברמב"ם שם ה"ט ש"הועד בבית השואל והחזירו לבעליו חזר לתמותו"], כי השואל (והשומר) קיבל

לקראת שבת

[ויש לומר, דמ"ש הרמב"ם גבי אפוטרופוס "שהרי ברשות בעלים הן", הכוונה לא רק לדין רשות, אלא גם "רשות" בפשטות, דגבי אפוטרופוס נשאר השור ברשות ובית היתומים, וא"כ פשוט יותר²⁸ שטבע השור לא נשתנה כש"בטלו האפוטרופוסין"].

כאן דין שינוי רשות לגבי היתומים, כי הם בעלים ממש (ולא רק ד"שם בעליו עליו" כבשואל) – ראה יש"ש שם, צפע"נ (המלוקט) לב"ק (לט, ב ושם מ, א) ועוד – בדעת הרמב"ם. וראה ח"י הרשב"א ב"ק מ, ב. ועוד.

עליו חיובי הבעלים (ראה רמב"ם שם פ"ד ה"ד) ועדיין "שם בעליו עליו" (רמב"ם שם ה"ח. וראה כס"מ שם). וראה ים של שלמה לב"ק פ"ד סי"ד. ועוד. ואכ"מ.
 (28) ולהעיר שבאפוטרופוס פשוט יותר גם שאין

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מלויבאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

"ישראל בטח בה"

"הביטחון באופן כזה היא מדת הבטחון אשר מורנו הבעש"ט נ"ע השריש בין מקושריו – לא רק בין תלמידיו החבריא קדישא כי אם בין מקושריו"

הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר הרה"ק צמח צדק זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע ענה לאחד מן החסידים הגבירים שהיתה דחיקא לי' שעתא בפרנסתו, כי דרוש לו הזכות של צדקה מיוחדת והוא הזכות דגמילות חסדים וביאר לו מארז"ל המלוה לעני בעת דחקו, כלומר דחקו של מלוה ואינו מתחשב עם דחקו, הנה בזה הרי לבד זאת דעביד מצוה רבה מה שאין היצה"ר ושכל אנשי מסכימים לזה ועושה זאת אך ורק לפי שזהו מצות השי"ת, הנה לבד זאת ה"ז הוראה על מדריגתו במדת הבטחון שהוא בוטח בהשי"ת אשר בודאי יעזר לו, והגם שהוא דחוק ואין שום מראה מקום כלל ישתדל בכל מיני השתדלות להלוות לעני בשעת דחקו. ודייק לומר לעני דגמ"ח בין לעניים ובין לעשירים והוא משתדל להלוות לעני בטעם להגדיל בטחונו בהשי"ת, כי העשיר הרי ברי שיחזיר הגמ"ח והעני הרי עלול שלא יהי' לו במה לפרוע, ובזה שהוא מלוה לעני והלואתו היא בעין טובה ובפיוס, הנה בזה עצמו שעושה נח"ר להשי"ת הנה שורה ברכה והצלחה בהלואה זו כמארז"ל כל הנוטל פרוטה מאיוב מצליח.

לקראת שבת

הבטחון באופן כזה היא מדת הבטחון אשר מורנו הבעש"ט נ"ע השריש בין מקושריו – לא רק בין תלמידיו החבריא קדישא כ"א בין מקושריו – כמעשה הידוע אשר מורנו הבעש"ט נ"ע שלח את אחד מחסידיו המקושרים אל איש כפרי שהי' מחזיק בית מלון – קרעטשמע – ובית רחיים וקרקעות בשכירות אצל אדון פולני בעל אחוזה, להתלמד מהאיש הכפרי הזה מדת הבטחון.

כשבא החסיד אל בית המלון מצא, כי שלוחי בעל האחוזה באו להודיע כי היום הוא יום האחרון לפרוע את דמי השכירות ואם לא יפרע יושיבהו האדון במאסר ואת אשתו וילידיהם יקח לעבודה עבוד העונש שאינו משלם בזמנו, וכל הנמצא בבית ובאוצר התבואות ימכר לשלם דמי השכירות. אבל מכיון שראו בעל המלון ואשתו את האורח שמחו עליו שמחה גדולה שהיו מהדרים במצות הכנסת אורחים, בצהרים שוב באו שלוחי האדון להתרות בהם כנ"ל וילכו להם.

על שאלת החסיד בדבר מצבו של בעל המלון, סיפר לו אשר יש להם הרבה תבואה אבל המקח נמוך ביותר אשר אם ימכרו עתה לא יהי' שום ריוח ובוטח הוא בהשי"ת אשר בודאי יעזר לו למכור את התבואה במקח השווה שירוית, וישועת ה' כהרף עין.

ובהגיע זמן תפלת המנחה שוב באו שלוחי האדון להתרות, אשר בעת שעתים יוגמר המועד ואם עד אז לא יביא את הכסף בעד השכירות עד פרוטה אחרונה ידעו כי מרה תהי' אחריתם, כנ"ל.

בעל המלון הי' לו רק חלק עשירי מן הסכום שהי' חייב להאדון, בכל זאת הלך אל האדון, וכששאל החסיד איך הוא הולך הלא חסר לו תשעה חלקים מכסף התשלומין והוא מתחייב בנפשו השיב בעל המלון כי בוטח הוא בהשי"ת וילך לו והחסיד עקב אחריו לראות מה יהי'. והנה כשהגיע סמוך לחצר האדון פגש בעגלה עם נוסע וישאל הנוסע את בעל המלון אם יש לו תבואה למכור ויאמר יש ויש למכור במקח כך וכך, ואז הי' שעת זול גדולה ובעל המלון אמר מקח גבוה לפי ערך, ולא הסכים הקונה, וילך לו בעל המלון והנוסע נוסע הלאה, אך בעוד בעל המלון נכנס בשער החצר והנה [ה]נוסע חזר וירדוף אחרי בעל המלון וישקול על ידו את הכסף – במחיר שאמר בעל המלון – בשלימות ובעל המלון נכנס אל החצר ויפרע את חוב השכירות במילואו ואת תבואתו מכר במקח טוב.

